

Megmaradva útra kelni, úton járva megmaradni

Többször (de nem elégszer) láthatunk járni még alig tudó kisgyereket, alkalmas környezetben, például egy virágokkal és bogarakkal telített tavaszi réten, ahogy küszködik a járni tudás friss élményének és a lába alatt heverő kimeríthetetlen világ vonzásának ellentétével. Ha addig jó volt az élete (és ez elsősorban a szülők felelőssége), akkor többnyire leguggol és átadja magát a maradás által lehetővé tett utazás élményének. Még inkább szívet melengetővé bővül a kép, ha anyja vagy apja mellé guggol, és együtt indulnak el világot látni. Az ilyen gyerekből, ha felnő, az utazási irodák nem sok pénzt fognak kinyerni. A maga erejéből fog ő majd útra kelni, és ezek az örömteli utazások többnyire kis fizikai, de annál nagyobb emberi távolságok bejárását fogják majd jelenteni. Szomorúvá sötétül a kép, ha ilyenkor a gyerek felelős vezetője felelőtlenül elkezdi rángatni a guggolásával útra kelt gyereket: gyere már, mert soha nem érünk oda (hova?).

Egy képet láttam nemrég, egy a család lapjának nevezett megyei lapban. Óvodások látogattak meg egy rakéta-dandárt. Valószínű, autóbusszal mentek oda. Az óvó néni talán útközben helyszíni közvetítést adott arról, amit majd látni fognak útközben is, ha nagyok lesznek, és majd ők is kilátnak a buszból. A képen a kis óvodások a legnagyobb rakétavetővel voltak összefényképezve.

Még néhány ilyen utazás, és nagy esélyük van rá: amikor nagyok lesznek, ha tudnak sem fognak kinézni a buszból. Lesz akkor már egy internetre kapcsolt mobiljuk: annak segítségével „az egész világ bejön a buszba”. Mindegy is lesz, hogy hova megy a busz (csak menjen), úgysem jutnak el már sehová sem. Az a döhej gép sem fogja őket érdekelni, amit öt éves korukban láttak. Pedig talán akkor már fontos lenne, hogy érdekelje őket.

Bár teljesen hiteles életrajzunk nincsen Szent Benedekről, azért elég valószínű, hogy a Szabin hegyek határolta vidék zártságában kezdődött élete. Itt vált gyermekkorában éretté. „Szíve már gyermekkorától kezdve olyan volt, mint érett öregeké” – olvashatjuk a Nagy Szent Gergely szerkesztette életrajzban. Sokan úgy gondolják, hogy ez csak egy szabvány-túlzása a kor szentéletrajz-íróinak. Valójában nagyon sok igazságot tartalmazhat.

Benedek egy olyan világban nőhetett fel, amelyben minden megvolt. Minden megvolt, ami kellett egy igazi emberi növekedéshez. Nem a test szerintihez, amelyiknek igazában nincs sok feltétele, hanem az egész ember felnőtté válásához, amelyik már összetettebb körülményeket igényel. A növekedő lélek olyan és annyi táplálékot kíván, amelyik minőségével és mennyiségével egyaránt tudja ezt a növekedést szolgálni. Talán érdemes már itt kijelenteni, hogy az ember teljes életében növekedésre szánt, ezért a felnőtt embernek is lényegében azonos feltételek szükségesek, mint a gyermeknek. Az alkalmas környezet azonban gyermekkorban életkérdés. Az érett felnőtt ugyanis bensője segítségével teremtheti meg az alkalmas körülményeket, a gyermek azonban még kiszolgáltatott a körülményeknek.

Ezek a körülmények lehettek kedvezőek a fiatal Benedek számára. Gyümölcseiből következtethetünk minderre.

Rómába küldték, hogy „világot lásson”, hogy ettől a világ-látástól tovább növekedjék.

Az a világ azonban, amelyet akkor és ott talált, minőségileg silány, mennyiségileg emészthetetlenül sok táplálékot kínált. Ezért tért vissza először a teljes magányba és lett „tudósan tudatlan és bölcsen tanulatlan”, ahogyan Nagy Szent Gergely írja róla.

A folytatás is erre a gyermekkorra épült. Azért állította fel az Úr szolgálatának iskoláját, hogy ott mindhalálíg megmaradva szárnyaló szívvel járassák a szerzetesek az Isten parancsainak útját, az életre vezető utat, az igazi növekedés útját.

Nagyon fontos volt számára ez a határolt határtalanság, ez a bezárt nyitottság. Ez volt a gyermekkor szerves folytatása, az igazi növekedés lehetősége. Ezt az életet akarta biztosítani azoknak, akiket szeretett, akikért felelősséget vállalt. „Minden szükséges meglegyen a monostorban”, írja a kapus testvéréről szóló fejezetben. A monostor zártsága első látásra talán azért látszik fontosnak, hogy a rosszat távol tartsa azoktól, akik ezt a zártságot vállalják. Valójában azonban – a Regula szellemét tekintve – az igazi útra kelés lehetőségét biztosítja lakóinak. Azzal nyújt védelmet a rossz ellen, hogy ezen az úton jóval telik meg az utas, és nem marad benne helye a rossznak. Egy teljes világ ez a kolostor. Teljes világ elsősorban és első helyen emberi kapcsolataiban. Annyian vannak együtt, hogy a közösség felelős atyja, az apát személyesen ismerhet mindenkit, és a szerzetesek is ismerhetik egymást. Pontosabban: az apát a megismerés reményével lehet úton a szerzetesek felé, és a szerzetesek is ezt az utat járhatják. Ezért fontos, hogy ugyanabban a kolostorban teljék a szerzetes élete, mert csak így válik lehetővé ez az életen át tartó egymás felé utazás.

Amikor a magyar bencések – a történelmi körülmények hatására – életmódot váltottak, éppen ez a benedeki alapérték került veszélybe. Abban az időben, amikor a Magyar Bencés Kongregációnak tíznél is több rendháza és kolostora volt, egy átlagos bencés élete végéig ezeknek legalább a felében megfordult. Persze sok ismerőst és közel azonos életmódot talált mindegyik házban, és ez sokat enyhített a gyakori útra kelés veszélyein, de azért a „nem eléggé erősek” számára sokszor komoly akadályt jelentett abban, hogy igazán úton legyenek egymás felé s így Isten felé is. A sokszor évenkénti helyváltogatás könnyen hasonlóná tette és tette is sokszor őket a Regula ellenpéldaként említett girovágusaihoz, „akik egész életükben más-más tartományokban élnek, három-négy napon majd ebbe, majd abba a kolostorba szállnak vendégül”.

A magyar kongregáció életében mostanában bekövetkező változások – a jövőben a magyar bencések a munka miatt nem váltogatják munkahelyeiket, hanem, ha lehetséges, mindhalálig megmaradnak abban a közösségben, amelyet választottak – éppen az előbb említett eredményes utazás feltételeit szeretnék biztosítani.

A cél természetesen maga az út, pontosabban Isten teljessége, amely felé mindenkinek utaznia kell, és mindenkinek joga van utazni. Ezért a megmaradás nem önálló érték; a belőle támadó útrakészség adja értékét. Maga Benedek is beszél útra küldött testvérekről, akiknek valamilyen okból átmenetileg el kell hagyniuk a monostort. Tudjuk a bencés rend történetéből, hogy a bencések mindig útra készek voltak. A magyarok is ilyen útra kelő bencéseknek köszönhették, hogy a szent Benedek által elképzelt kolostorok az ő indulásuknak is fontos segítői lettek. Ezek a szerzetesek azonban éppen azért tudtak olyan eredményesen útra kelni, mert már bennünk volt a megmaradás. Magukkal vitték azt az állandóságot, ami igazi utazóvá tette őket mindazok felé, akikhez küldetésük volt.

„Bárki vagy is, aki a mennyei hazába igyekszel” – szól Benedek a Regula zárófejezetében. Amit ír, azt mindenki számára fontosnak tartja. Mindenki számára megvalósíthatónak és megvalósítandónak, természetesen minden embernek sajátos körülményei szerint. A Regula „megmaradva útra kelni, úton járva megmaradni” tanítása is ilyen. A bencések – Szent Benedek szándéka szerint – életformájukkal jel szeretnének lenni a világ számára ma is. A világ számára, amelyik annyira telve van ideges szaladgálásokkal, ál-utazásokkal. Ma az emberek nagy része, mivel nem egy állandóságból kell útra, utazásaival többnyire nem is jut el sehova. Az életét adja az utazásért, ahelyett hogy az életre vezető úton járna.

Kétségtelen, hogy a megváltozott és sok dologban visszafordíthatatlanul megváltozott gazdasági és társadalmi körülmények sokkal több embert kényszerítenek újabb és újabb fizikai és szellemi utakra. Ahhoz azonban, hogy ezek az ember igazi utazásai legyenek, hogy el is jusson valahová, szüksége van a maga „monostorára”, amelyet önként választ, és amelyben mindhalálig megmarad. Azért lenne ma fontosabb a család állandósága, mint eddig bármikor.

(Sajnálatos és beláthatatlan a következménye a tapasztalható ellenkező irányú változásnak.) És talán egy, a családnál bővebb közösség is, ahol minden megvan, mint egy monasztikus kolostorban. A sokféle ember változatos közössége, ahol a közösség méretei lehetővé teszik, hogy az emberek a megismerés reményével induljanak el egymás felé.

Ezekben a közösségekben útrakész emberek nőhetnének fel, olyanok, mint a Szabin hegyek között felnövő Benedek. Akik már magukkal tudnák vinni az állandóságot, és így valódi utasok lehetnének. Akiket már nem tudnának utazási irodák globális rohanásokra csábítani, mert a megtapasztalt igazi utazással szemben ajánlataik esélytelenek volnának.

Egy „világi példával” is szeretném megtámogatni az előbb mondtakat. Ellentmondásos élete mellett is (mindegyikünk élete ellentmondásos) szeretem Kosztolányi Dezsőt, elsősorban prózai írásait. Igazi nagy utazó volt. Fizikai utazásai az emberek felé történő utazások eszközei voltak. Ő írja 1930-ban kelt „rövid önéletrajzában”:

Legnagyobb utamat hatéves koromban tettem meg. Szabadkáról Szegedre utaztam ekkor édesapám társaságában személyvonaton. Az út másfél óráig tartott, de ennél izgalmasabb, változatosabb, élményekben gazdagabb utazásomra nem emlékszem. Minden kikerics, minden cölöp, minden távírópózna, amelyet megpillantottam a vonat ablakából, új korszakot jelentett életemben, s megindítója lett azoknak az áramlatoknak, lázoknak, önkívületeknek, amelyeknek mását azóta hiába keresem. Később csak kisebb utakat tettem...

Írásai a bizonyítékok, hogy később is nagy utakat tett, de ezeket éppen a gyermekkor zártságában megtapasztalt teljesség, a magával vitt megmaradás tette igazán gazdaggá.

Ugyancsak ő írja: „Az útról hazahozhatsz egy és más élményt, föltéve, hogy azok már akkor is veled voltak, amikor vonatra szálltál. Más módja az élményszerzésnek nincs.”

Jézus 33 földi életéből 30 évet élt a Galilea tartomány Názáret nevű falujában.

Ott született emberré. Ezért mind a mai napig Názáretinek és Galileainak nevezik.

Szoktak úgy fogalmazni, hogy 30 évig élt názáreti magányában. Pedig hát nem magányban élt ő ott. Együtt volt az Atyával és az emberekkel. A názáreti emberekkel, a sokféle, de nem megismerhetetlen mennyiségű emberrel. Együtt volt a názáreti és később a galileai tájjal.

A végességében is a végtelenre nyitott környezetéből (emberi és fizikai környezetéből) indult el Isten végtelensége felé. Itt ismerte fel és fogadta el senkivel el nem cserélhető feladatát.

A nyilvános három esztendejében is többnyire ezt a vidéket járta, ezek között az emberek között. Pedig hát az egész világ megváltása volt a feladata. Többször elzarándokoltak Jeruzsálembe. De útközben soha nem noszogatta apostolait: siessetek, mert soha nem érünk oda. Hanem azt mondta: nézzétek az ég madarait és a mezők liliomait.

Utolsó jeruzsálemi zarándoklatukon, amikor ő már mesze túl volt az ember tudásán, nyugodtan megállt egy hegy lábánál, és csak egy kis válogatott sereggel indult neki hegyet mászni. Talán nem is volt ez jelentős hegy, talán nem is másztak igazán hegyet. Talán csak a tábortűz mellett ülve részesültek az apostolok földi életük legnagyobb utazásában, értek el egy olyan vidékre, ahol – ha rajtuk múlik – már végleg szívesen ott maradtak volna.

Isten, aki túl van az ember számára végtelennek tűnő időn és téren, de ugyanakkor az első húsvét óta Jézus emberségével véglegesen benne van az ember világában is, az ő végtelenségét szánja az embernek.

A véges térben és időben élő ember akkor érheti el ezt a végtelenséget, ha komolyan veszi a reá kiszabott időt és teret. Ha nem akar ál-végtelen utakra indulni, hanem bátran megáll földi zarándokútján, hogy éppen megállásai segítségével tudjon igazán elindulni.

Mindez természetesen nem elégséges feltétele annak, hogy Isten teljességét elérje. Oda csak Isten viheti el. Az embernek az a dolga,

hogy komolyan vegye a szükséges feltételt is, ahogyan szent Benedek is komolyan vette. Még akkor is komolyan vegye, ha reménykedhet abban: Isten számára még az ember számára szükséges sem feltétlenül szükséges.

Pintér Ambrus